

Europeiska unionen
Europeiska socialfonden

PRODUKTION AV INFORMATION PÅ TECKENSPRÅK

HANDBOK

VISUALBRIDGE NYLAND – PROJEKT 2013 -2014

Hävkraft
frånEU
2007-2013

Innehåll

Inledning.....	1
2. Bakgrund om teckenspråk.....	2
2.1 Information på teckenspråk – via video.....	2
3. Producerande av information på teckenspråk.....	3
3.1 Webbplats.....	3
3.2 Uppdatering av information.....	4
4. Översättning och material.....	5
4.1 Aktör/Översättare.....	5
4.2 Material.....	5
4.2.1 Textmaterial.....	5
4.2.2 Videomaterial.....	5
5. Kriterier och lösningar för video.....	6
5.1 Video på hemsidan.....	6
5.2 Videokvalitet.....	6
5.3 Längd av information.....	6
5.4 Tekniska krav för videoinspelning.....	6
5.4.1 Belysning.....	7
5.4.2 Bakgrund.....	7
5.4.3 Bildformat.....	8
5.5 Redigering.....	8
5.5.1 Text som rubrik i video.....	8
5.5.2 Undertext.....	9
5.5.3 Ljud och röstuppläsning.....	9
6. Övriga.....	10
6.1 Beställning av teckenspråkigt produktionsbolag.....	10
6.2 Teckenspråkiga intresseorganisationer.....	10
Källförteckning.....	12

Inledning

Denna handbok uppstod utifrån projektet VisualBridge Nyland via Finlandssvenska teckenspråkiga r.f. vars syfte är att fungera som vägledning för er som är intresserade av att ordna bättre tillgänglighet för teckenspråkiga i era webbsidor. Målet med handboken är för person som är informatör, ansvarig informationsperson inom offentliga tjänster, kommuner och myndigheter, och för intresserade. Under projektet gjordes en kartläggning av Nylands kommuners webbsidor och några utvalda myndigheters webbsidor för att undersöka tillgängligheten för teckenspråkiga och resultatet var nedslående. Vi vill med denna handbok lyfta fram möjligheter till att ordna information på teckenspråk på video. Här presenterar vi information om teckenspråket, hur videoinformation kan inkluderas i nuvarande webbsidor genom olika sätt, vad för information vore bra att översätta till teckenspråk och annan information.

Varför vi vill lyfta upp detta som är viktigt är att många teckenspråkiga vill ha information på sitt modersspråk där de känner de kan förstå informationen fullt ut. Likaså ökad delaktighet i samhället och de tjänster som erbjuds.

I denna handbok hittar ni information om översättning och textmaterial vad både informationsansvarig och aktör bör tänka på, om teckenspråk, vad ska tänka på vid inspelning, efterarbetning och publicering. Likaså skillnad på produktionsbolag och vart ni kan vända er till för att få rådgivning och vilka ni kan ha samarbete med för att få bästa möjliga kvalité på er informationsvideo på teckenspråk.

Vi hoppas att denna handbok kommer vara till nytta för er, för att ta steget till att producera videoinspelning av teckenspråkig information i en webbsida eller på något annat.

Tack till:

NTM – centralen som finansierat vårt projekt och även möjligheten till denna handbok.

Deltagare i kommunseminariet som gav oss värdefulla frågor och tankeställningar som vi använt i handboken.

Styrgruppen som kommit med kommentarer och övriga personer vi haft kontakt med.

2. Bakgrund om teckenspråk

Teckenspråk är ett språk som har egen grammatik och språkregler, i Finland finns det två nationella teckenspråk, finlandssvenska och det finska. Tecknen skiljer sig från varandra, det finlandssvenska är inte heller likt det svenska teckenspråket för varje land har sitt eget teckenspråk.

Genom teckenspråk ökar möjligheterna att teckenspråkiga tar del av den information som ges. Detta eftersom teckenspråkigas första språk är oftast teckenspråket och det skriftliga språket kan vara det andra eller tredje språket, och den äldre gruppen har oftast inte fått lära sig i skolan det språket då fokus har varit på att lära dem att tala. Det leder till att det kan vara svårt för en del att ta del av textinformation om det är mycket och svårtydlig som informationen från kommuner och myndigheter kan vara. Genom att översätta information till teckenspråk ökar det även deras delaktighet och känsla av att vara en del av samhället. Likaså att ha själv verktyg och makt att hantera sitt liv när denne har kontakt med kommuner och myndigheter.

De teckenspråkiga medborgarna har ett tillgängligt behov av sin medvetenhet genom att få information på teckenspråk, det finlandssvenska och det finska, för att vara likvärdiga i sina alla livsområde med andra medborgare.

2.1 Information på teckenspråk – via video

Information som är översatt till teckenspråk kan vara tillgänglig för de teckenspråkiga på olika sätt, antingen genom en video som en del av webbsidan, eller länk till extern videokanal. Teckenspråkig information kan jämföras med röstinformation för normalhörande personer, skillnaden är att det är en aktör som tecknar informationen och det är visuellt. Därför är det mer viktigt med bra bildkvalité och andra kriterier som presenteras senare i kapitel 5.

3. Producerande av information på teckenspråk

När utvald information är översatt till teckenspråk så kan den publiceras på olika sätt, antingen som en del av en webbsida kopplat till texten, eller som extern videokanal. Vi rekommenderar dock att videon finns kopplat till informationen så det är lätt att hitta ifall det finns tidsbunden information som hänvisas till texten. Det är även möjligt att göra allmän information på DVD som kan vara tillgänglig för teckenspråkiga eller på annat sätt.

3.1 Webbplats

När ni bestämt er för vilken information som ska översättas till teckenspråk och var den informationen finns beläget så är det bara att ordna video på dessa sidor. Det är viktigt att tänka på att den information som är översatt till teckenspråk är lätt att hitta, nedan ges några exempel där ni kan använda er av symboler eller direktlänk.

Ett sätt att göra webbsidan mer tillgänglig och lätt för teckenspråkiga att hitta information på teckenspråk är att använda sig av direktlänk med rubriken "teckenspråk", vill ni så kan ni ange vilket språk. Denna länk ska gärna kunna vara tillgänglig på alla språkvarianters sidor. Denna direktlänk kan vara en samlingssida med information som är översatt till teckenspråk om ni översätter olika serviceområden. Se figur 1.

Ni kan även använda er av symbol av teckenspråket som består av två händer, se figur 2. Denna symbol kan sättas vid de rubriker där information finns översatt till teckenspråk. En annan symbol är händer som bokstaverar i stillbild, "VT" står för "Viittomakieli" och "TS" för "Teckenspråk", se figur 3.

Figur 1.

Figur 2.

Figur 3.

3.2 Uppdatering av information

Vi rekommenderar er att översätta information som är tidsbundet för då kan den översatta informationen finnas på webbsidan en längre tid ifall texten inte ändras. Har ni prisuppgifter, tidsangivelser och kontaktuppgifter i informationen så kan ni utesluta denna information i översättningen och istället hänvisa tittaren till textinformationen, eller en ruta där den aktuella informationen finns. Aktören som tecknar i videon kan då hänvisa till texten/länken.

Om informationstexten genomgår större förändring i webbsidan eller blir inaktuell då rekommenderas att även teckenspråksvideon uppdateras.

4. Översättning och material

Under detta kapitel presenterar vi vad en aktör/översättare gör, hur översättning går till och vad bör tänka på när material väljs ut, även hur en aktör kan framställa informationen utifrån målgruppen.

4.1 Aktör/Översättare

En aktör är en person som ska teckna i video på teckenspråk om information som ska framföras i videon. Aktören ska vara en teckenspråkig person som också ska kunna översätta från text till teckenspråk för att säkerställa kvalitet på innehållet och få rätt grammatik på teckenspråk. Det är önskvärt att en teckenspråkig aktör har teckenspråk som första språk, det finlandssvenska eller det finska när denne använder detta språk varje dag. Uppgift för aktören är att översätta till teckenspråk och hjälper till vid klippning av videoinspelning vid behov om den som klipper inte behärskar teckenspråk.

4.2 Material

Under detta stycke presenterar vi vad ni bör tänka på eller veta vid översättning av material. Grundtanken är alltid att anpassa efter målgruppen, om det är för unga eller äldre personer och om det är lättsam eller allvarligare information.

4.2.1 Textmaterial

Material är antagligen text eller teckenspråkigt material för översättning till teckenspråk vid information. Texten ska vara i original form och inte i lättläst format för att undvika innehållet av materialet blir för kortfattat på teckenspråk och inte får fram sitt budskap. Texten ska inte ha varit alltför bearbetad eller kortfattad för vid översättning till teckenspråk kommer texten att anpassas och förkortas utifrån målgruppen och om aktören har för lite information från början är risken att slutresultatet blir oklart och oförståeligt.

4.2.2 Videomaterial

Videomaterial med teckenspråk ska ha tydligt budskap och innehåll så att mottagaren förstår vad som är budskapet i videon. Om informationen är riktat mot barn så det anpassas så barn lätt kan förstå, också gärna på mer lekfullt sätt som barnprogram vara så är det också möjligt att få fram lekfullt teckenspråk.

Information från myndigheter kan anpassas så att det blir förståeligt, aktören är då mer neutral och kan vid behov behöva förklara vissa begrepp för att budskap ska nå fram på bästa sätt. Speciellt när det förekommer ord som inte används i vardagen.

Teckenspråk kan uttryckas på olika sätt, lekfullt, neutralt, allvarligt allt beroende på utifrån vem som är målgruppen och vem som är avsändare.

5. Kriterier och lösningar för video

Vad som rekommenderas att göra med video på teckenspråk, som gäller kriterier och lösningar för video om kvalitet och tekniska krav.

5.1 Video på hemsidan

När man lägger upp video i hemsidan rekommenderar vi att använda någon av streamingtjänst som Youtube, Vimeo. Om man inte har egen lösning. Och länka in video till sidan. Med streamingtjänst kan man titta på video medan den laddar upp och användare behöver inte ha något specifika program installerad i datorn.

5.2 Videokvalitet

Videokvalitet är viktigt att uppmärksamma. En bra video som passar teckenspråkiga, skall ha en hög bildkvalitet med minst 720 progressiv ratio för bildstorlek. Då man spelar in video är det viktigt att tänka på att den ska ha hög upplösningsnivå, för att vilden skall hålla hög kvalitet också efter bearbetning och kompression. Man ska ha högsta möjligt video kvalitet och låta de tjänster som spelar upp video kunna anpassa på egen hand till de olika format för olika apparater.

5.3 Längd av information

Teckenspråkvideo kan vara i varierande längd, men är videon längre än 15-20 minuter är det önskvärt att dela upp dem i flera kortare videor.

Vid en längre video rekommenderas det att sätta mellanbild med rubriker om vad som tas upp i nästa avsnitt av innehållet. Det går bra att ha allt i en och samma video. Men viktigt att markera när en rubrik börjar och slutar, och vad nästa rubrik innehåller. Det går också bra att aktören tecknar innehållet utan avbrott i video, där bör man ha rubrik vid sidan om aktören till vänster eller höger. Så att den som tittar på video vet vad det handlar om när man tittar på videon. Det är möjligen att byta ett läge av en aktör om en rubrik efter rubriken, t.ex. tur på vänstra och högra sidor, när man kan orka mera att titta på videon som ska vara längre. Läget av aktören ska använda med att klippa efter att spela in en video, hur en aktör står i videon, när denne tecknar om en rubrik efter rubriken.

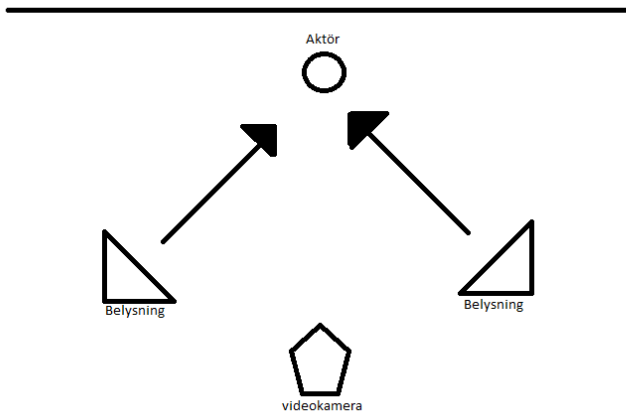
5.4 Tekniska krav för videoinspelning

För att spela in videomaterial bör man ta tekniska krav för videoinspelning i betraktande. När man filmar en aktör på teckenspråk bör man uppmärksamma dessa tekniska krav som belysning, bakgrund, utrymme och storlek av filmande material.

5.4.1 Belysning

Belysning är viktigt komponent vid inspelning för att aktören ska synas tydligt i bildrutan. Upplyst ansikte och händer är viktigt så att mottagare kan se vad aktör säger i video. Det ska finnas minst två belysningar att de två belysningarna ska ligga två olika sidor från en aktör. Se figur 4, om ljus mot aktören.

Figur 4.

5.4.2 Bakgrund

Bakgrund bakom aktören är viktigt, man rekommenderas att ha en klar färg i bakgrund och ha en bra kontrast från aktören se figur 5. Undvik att använda detaljerad, mönstrad eller dörr/fönster i bakgrund, se figur 6. Om man ändå vill använda någon särskilt bakgrund bör man tänka på att det ska vara tillräckligt med kontrast från aktör och att ögon kan vila mot aktören utan att bli störd av omgivningen.

Figur 5.

Figur 6.

5.4.3 Bildformat

Vid inspelning är det viktigt att välja vilken bildformat som ska användas, beroende på vad för information ni vill förmedla. Rekommendationen är att filma i halvbild där aktören syns från midjan och upp till huvudet. (Se figur 7.)

Tänk också på att aktören ska ha fritt utrymme runt sig så denne kan lättare uttrycka sig, utan att behöva anpassa teckenspråket alltför mycket. Helbild är inte att rekommendera då aktören kan se väldigt liten ut i videon, vilket leder till att det blir svårare att uppfatta vad denne tecknar.

Figur 7.

5.5 Redigering

Vid redigering ska man tänka på att det ska börja nästan omgående vid uppspelning. Man kan antagligen ha rubrikbild före aktören börjar. Vid slutet ska det avslutas inom 1 sekund från det aktören har avslutat sin tecknande.

5.5.1 Text som rubrik i video

Det är möjligt att lägga in text eller rubriker i videon, det finns olika sätt att göra det på så det inte stör tittaren. Rekommendationen är att ha en lista vid sidan av aktören som denne kan peka mot, göra paus i informationen och lägga upp text m.m. Tänk på att inte ha text samtidigt som aktören tecknar för att mottagaren av informationen ska hinna både se aktörens information och läsa texten.

Vid förtydligande eller vid rubriker så tänk på att undvika att sätta texter/rubriker på aktören, se figur 8. Rekommendationen är att följa ungefär som figur 9 visar.

Figur 8.

Figur 9.

5.5.2 Undertext

Vill ni ha undertext samtidigt som aktören tecknar för att nå ut till en större målgrupp så är detta möjligt. Denna undertext fungerar på samma sätt som i TV, textar det som sägs men här det som tecknas. Då kan bildformatet behöva justeras så att textningen är under aktörens midja, nedre gräns för vart händerna hamnar vid tecknandet. Då kan både de teckenspråkiga och icke-teckenspråkiga tittare ta emot informationen på bra sätt när textning och teckenspråket inte kolliderar med varandra.

Tänk på att språkens grammatik skiljer sig från varandra så det inte är alltid helt överens mellan det skrivna språket och teckenspråket men de kan följa varandra smidigt ändå.

5.5.3 Ljud och röstuppläsning

Rekommenderas att röstuppläsning görs efter inspelning, detta för att undvika de vanliga felen som att röstuppläsaren är snabbare eller långsammare än aktören, eller att aktören kan ändra vissa tecken så kan det bli fel i takten och översättningen. Den som ska läsa upp och fungera som röst i videon kan lättare förbereda sig genom att se videon och eventuellt hastigheten på den som tecknar. Den som läser kan antingen läsa från färdig text som kan stämmas av med färdig teckenspråksvideo eller en tolk som översätter direkt från aktören i videon.

6. Övriga

Under detta kapitel informerar vi kort om teckenspråkiga produktionsbolag och ger er tips att tänka på.

6.1 Beställning av teckenspråkigt produktionsbolag

Teckenspråkiga produktionsbolag är proffsiga att göra teckenspråkigt videomaterial och möjligtvis något annat att förbättra teckenspråkig webbtjänst, t.ex. uppdatering i del, en webbplats. De bolagen har kvalificerad kompetens om kvalitet, tekniska krav och ytterligare kriterier, och de har kontakt med teckenspråkig aktör om översättning från text till teckenspråk, egen studio. De teckenspråkiga produktionsbolagen ska erbjuda att producera teckenspråkig video och hjälpa om webbtjänst på teckenspråk.

Det finns två former av teckenspråks produktionsbolag, ena som har själv döva och teckenspråkiga hos sig och den andra anlitar teckenspråkiga aktörer/översättare vid behov. Kompetens och kunskap mellan dessa två är helt olika. Det är bra att tänka på detta.

Samarbetsavtal bör upprättas där det ingår information om beställarens önskemål, och om det är engångsbaserat eller om vill ha fortlöpande uppdatering under en viss period.

- Kostnader för teckenspråkig översättning (produktion) beror på anbud av teckenspråkigt produktionsbolag
- Möjliga arbetsuppgifter som kan ingå i samarbetsavtal är; översättning av material, inspelning av material med tillhörande redigering och layout efter beställarens önskemål. Mängden av informationsmaterial som ska översättas är möjligt att komma överens om.

6.2 Teckenspråkiga intresseorganisationer

Teckenspråkiga intresseorganisationer kan vara förbund, föreningar och klubbar som finns i Finland, både en- och tvåspråkiga. Dessa organisationers verksamhet varierar beroende på inriktning, om det är intressepolitiskt, kultur, eller idrott men det gemensamma är att alla har erfarenhet och kunskap om teckenspråk och teckenspråkigas kultur.

När ni börjar planera för att producera information på teckenspråk så rekommenderar vi att ta kontakt med förbund eller förening beroende på om er information är på riksnivå eller lokalnivå som kommuner och organisationer. De på förbund och förening kan ge synpunkter på vad för information de vill ha översatt och på vilket språk. Ni kan bjuda in dem för möte eller besöka deras verksamhet för att diskutera dessa frågor. I allmänhet har förbund och riksföreningar kunskap om vad medlemmar vill ha.

Kontaktuppgift av de teckenspråkiga intresseorganisationerna;

Finlandssvenska teckenspråkiga r.f., www.dova.fi

Dövas Förbund, www.kl-deaf.fi

Teckenspråkiga föreningar och klubbar, www.kl-deaf.fi/yhdistyshuone (på finska)

Finlands dövas idrottsförbund, www.skul.org

Föreningen Finlands Dövblinda r.f., www.kuurosokeat.fi

Källförteckning

Figur 1., Helsingfors regionen, <http://www.helsinginseutu.fi/hki/HS/Helsingfors+Region/Framsida>, 2013

Figur 2., Sveriges Dövas Riksförbund, www.sdr.org

Figur 3., riksdagens justitieombudsman, <http://www.oikeusasiamies.fi/Resource.phx/ea/svenska/index.htm>, 2013

Figur 4., ritning av Oscar Lönnholm, 2013

Figur 5., VisualBridge Nyland, www.visualaccess.fi, 2013

Figur 6., VisualBridge Nyland, www.visualaccess.fi, 2013

Figur 7., VisualBridge Nyland, www.visualaccess.fi, 2013

Figur 8., VisualBridge Nyland, www.visualaccess.fi, 2013

Figur 9., VisualBridge Nyland, www.visualaccess.fi, 2013

Omslagsbild, Oscar Lönnholm, 2013.

Handboken är gjort av VisualBridge Nyland projekt som finansieras av:

